

Sygn. akt IV CSK 394/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa J. C.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w G.
o ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 listopada 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 14 grudnia 2020 r., sygn. akt V ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adwokat E. R. kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda J.C. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 5 lipca 2019 r.

oddalającego jego powództwo przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w G. o ustalenie, że pozwany ponosi odpowiedzialność cywilnoprawną za szkody poniesione przez powoda w związku z prowadzeniem przeciwko niemu postępowania karnego w sprawach IX K (...) i IX K (...) Sądu Rejonowego w G..

U podstaw oddalenia powództwa i apelacji legło stwierdzenie, że powód nie ma interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w ustaleniu odpowiedzialności cywilnoprawnej pozwanego Skarbu Państwa za szkody mające powstać w związku z prowadzeniem przeciwko niemu postępowania karnego zakończonego prawomocnym wyrokiem skazującym.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powoda. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jego zdaniem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sady obu instancji naruszyły art. 189 k.p.c. oraz nie rozpoznały istoty sprawy nie podejmując rozważań w przedmiocie bezprawności działania Sądu Rejonowego w G., który prowadził postępowanie i wydał wyrok pomimo wystąpienia przeszkody w postaci braku wniosku o ściganie.

Pozwany zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne

i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona.

Przede wszystkim wywód skarżącego jest wewnątrznie sprzeczny, kwalifikowanej i nadzwyczajnej wadliwości zaskarżonego orzeczenia upatruje on bowiem w naruszeniu art. 189 k.p.c., przyznając jednocześnie, że w orzecznictwie i doktrynie istnieje kilka sposobów definiowania pojęcia interesu prawnego, a Sądy obu instancji przyjęły jedną ze stosowanych wykładni tego pojęcia (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 1998 r., I CKN 636/97, OSNC 1999, nr 1, poz.14). Stanowisko to pozostaje w logicznej sprzeczności z tezą, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Jeżeli w przekonaniu powoda Sąd

Apelacyjny posłużył się przyjętym w orzecznictwie i literaturze przedmiotu - na tle regulacji art. 189 k.p.c. - pojęciem interesu prawnego, to z natury rzeczy skarga kasacyjna nie może być oczywiście uzasadniona, a wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie został oparty na przesłankach wymienionych w art. 398⁹§ 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że z reguły interes prawny w ustaleniu istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa nie zachodzi, gdy osoba zainteresowana może w innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw. Jeżeli więc cel ten jest osiągany w ramach dalej idącego postępowania sądowego, to brak interesu prawnego powoda w wytoczeniu powództwa o ustalenie (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna - z dnia 30 grudnia 1968r., III CZP 103/68, OSNCP 1969, nr 5, poz. 85, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 1991r., III CZP 97/88, OSNCP 1989, nr 12, poz. 206 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014r., III CSK 182/13, niepubl., z dnia 13 listopada 1980 r., I CR 372/80, niepubl., i z dnia 11 lutego 1971 r., II PR 260/70, OSNCP 1971, nr 10, poz. 178). Wykazanie interesu prawnego spoczywa na powodzie, a – w świetle motywów zaskarżonego rozstrzygnięcia – skarżący nie udowodnił, by nie mógł zrealizować swojego interesu prawnego w drodze powództwa o świadczenie (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, niepubl.)

W pozostałym zakresie argumentacja przytoczona we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, sprowadza się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś wykazania, że przy jego wydaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania prawa, które miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. Stwierdzenie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa jest przesłanką materialnoprawną uwzględnienia powództwa o ustalenie (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 325/14, niepubl. i z dnia 3 kwietnia 2000 r., I CKN 582/98, niepubl.). Nie można zatem twierdzić, że Sąd Apelacyjny nie stwierdzając wystąpienia tej przesłanki nie rozpoznał istoty sprawy.

Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że – zgodnie z art. 11 k.p.c. nie jest możliwe obalenie w postępowaniu cywilnym ustaleń prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa, w tym także co do osoby poszkodowanej, jeżeli ustalenie to należy do istoty przestępstwa (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2009 r., II CSK 484/08, OSNC – ZD 2009, nr D, poz.104 i z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 137/03, niepubl.). Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, że w przypadku uchybień do których doszło w toku trwającego, niezakończonego postępowania, a uchybienia te zostały usunięte przed wydaniem ostatecznego orzeczenia, to nie sposób przyjąć, że wywołały one szkodę (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2020 r., IV CSK 528/19, niepubl. i z dnia 21 maja 2021 r., IV CSK 624/20, niepubl.).

W konsekwencji argumentacja przytoczona we wniosku nie wykazuje tezy, że zaskarżone orzeczenie stanowi konsekwencję kardynalnych błędów w zakresie stosowania i wykładni prawa, których efektem jest orzeczenie oczywiście wadliwe.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), a o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 18).